

Deskundigenbijeenkomst Wet transparantie maatschappelijke organisaties

25 november 2025

Position paper

Op 25 november bespreekt u met deskundigen het wetsvoorstel **Wet transparantie maatschappelijke organisaties (Wtmo)**. De VNG en het NGB erkennen de onderliggende problematiek van het wetsvoorstel, maar zijn kritisch over één aspect van de wet. De Wtmo introduceert een nieuwe bevoegdheid voor burgemeesters om donatiegegevens van maatschappelijke organisaties op te vragen. Deze voorgestelde bevoegdheid past niet bij de openbare orde-taak, expertise en rol van de burgemeester. Verder doet het wetsvoorstel afbreuk aan de onafhankelijkheid en neutraliteit en daarmee de burgervaderlijke/burgermoederlijke positie van de burgemeester. Toepassing van het 'Afwegingskader nieuwe burgemeestersbevoegdheden' geeft sterke indicaties dat deze bevoegdheid niet bij de burgemeester belegd zou moeten worden. Ook in de juridische literatuur zijn ernstige kanttekeningen geplaatst bij het wetsvoorstel.¹ Deze position paper gaat in op de probleempunten die wij zien bij deze voorgestelde burgemeestersbevoegdheid.

Aandachtspunten

Begrip openbare orde

Het kabinet stelt dat de nieuwe bevoegdheid een directe relatie heeft met feitelijke of acute handhaving van de openbare orde. In de juridische literatuur komt echter naar voren dat deze relatie er niet is. Wij onderschrijven dat standpunt. De bevoegdheid om donatiegegevens op te vragen past niet bij de openbare-orde-taak van de burgemeester (zoals vastgelegd in art. 172 lid 1 Gemeentewet). Die taak ziet op het feitelijk bewaren en herstellen van de openbare orde. Het opvragen van donatiegegevens is van een andere aard dan de openbare-ordebevoegdheden van de burgemeester. Het opvragen van gegevens strekt immers niet tot feitelijke handhaving van de openbare orde en kan ook geen directe aanleiding geven tot inzet daarvan. Het scharen van deze bevoegdheid onder de openbare-orde-taak van de burgemeester zou een vergaande oprekking van het openbare-ordebegrip betekenen.

1 Simone Hooijer & Leon Trapman 'De Wet transparantie maatschappelijke organisaties. Een sterk staaltje slechte wetgeving', NJB 34; Niels Karsten & Machteld Geuskens 'De burgemeester als compliance officer? Een kritische reflectie op het wetsvoorstel Wtmo en het 'Afwegingskader nieuwe burgemeestersbevoegdheden'', NJB 34.

Grondrechtelijke risico's bij inzet burgemeestersbevoegdheid

Het kabinet stelt in de Memorie van Toelichting (pagina 6) op de wet dat de burgemeester de bevoegdheid om gegevens op te vragen bijvoorbeeld in zou kunnen zetten naar aanleiding van een kennisgeving van een demonstratie. In dergelijke gevallen is het lastig voor de burgemeester om te motiveren dat hij gebruik maakt van de bevoegdheid om informatie op te vragen op grond van vrees voor verstoring van de openbare orde en niet op grond van de inhoud van bepaalde uitingen. In dergelijke gevallen ontstaat spanning met de vrijheid van meningsuiting en de demonstratievrijheid. De inhoud van een uiting of bevoegdheid mag immers nooit de reden zijn voor de burgemeester om deze grondrechten te beperken.² Dit maakt de inzet van de bevoegdheid juridisch riskant.

Afwegingskader nieuwe burgemeestersbevoegdheden

Het kabinet heeft het wetsvoorstel niet getoetst aan het [Afwegingskader nieuwe burgemeestersbevoegdheden](#). Toepassing van het afwegingskader nieuwe burgemeestersbevoegdheden wijst er volgens ons op dat de voorgestelde bevoegdheid niet goed past bij het ambt van de burgemeester. Hiervoor kwam al naar voren dat deze bevoegdheid niet aansluit bij de openbare ordetaak van de burgemeester, een van de afwegingen uit het afwegingskader (zie afweging 'Openbare orde-portefeuille'). Er zijn echter nog meer indicaties die erop wijzen dat deze bevoegdheid niet past bij het ambt van de burgemeester:

- De burgemeester kan onder maatschappelijke of politieke druk (van bijvoorbeeld de gemeenteraad) komen te staan om gebruik te maken van zijn bevoegdheid. Zodoende bestaat het gevaar dat het wetsvoorstel afbreuk doet aan de burgervaderlijke/moederlijke rol (zie afweging 'Burgervaderlijke-burgermoederlijke rol') en ontstaat gevaar voor (verdergaande) politisering van het ambt. Tegelijkertijd is dit een indicatie dat het strafrecht meer aangewezen is dan het bestuursrecht (zie afweging 'Strafrecht of bestuursrecht').
- Er is bij deze bevoegdheid geen noodzaak tot snelle besluitvorming (zie afweging 'Eenhoofdig of collegiaal')
- Burgemeesters zijn in veel gevallen niet in de positie om een eigenstandige afweging te maken

over de inzet van deze bevoegdheid, terwijl de burgemeester wel de noodzaak voor de inzet ervan goed zal moeten onderbouwen. Met name omdat grondrechten zoals het recht op privacy in het geding zijn. De inzet zal veelal berusten op expertise van anderen, maar de uitoefening van de bevoegdheid blijft de verantwoordelijkheid van de burgemeester. Bij een crisissituatie die om een snel besluit vraagt, is de beperkte inzet van expertise te rechtvaardigen. Deze spoed ontbreekt bij de nieuwe bevoegdheid (zie afwegingen 'Expertise burgemeester' en 'ondersteuning en informatiepositie').

Conclusie

De VNG en NGB onderschrijven het bredere doel van het wetsvoorstel, namelijk het tegengaan van ongewenste beïnvloeding van maatschappelijke organisaties. De voorgestelde bevoegdheid om donaties op te vragen past echter niet bij het ambt van de burgemeester. De voorgestelde bevoegdheid past beter in de strafrechtketen. We vragen uw Kamer serieus te overwegen of deze bevoegdheid bij de burgemeester past.

² Zie uitgebreid hierover het artikel van Simone Hooijer en Leon Trapman 'De Wet transparantie maatschappelijke organisaties. Een sterk staaltje slechte wetgeving'

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93

info@vng.nl

november 2025